

Ενημερωτικό σημείωμα

ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ²

Η ΚΠολΔικ 70 ορίζει ότι όποιος έχει έννομο συμφέρον να αναγνωρισθεί η ύπαρξη ή η μη ύπαρξη έννομης σχέσης, δικαιούται να εγείρει σχετική (αναγνωριστική) αγωγή.

Ι. Αντικείμενο της αναγνωριστικής αγωγής

Στην αναγνωριστική αγωγή δεν καταδικάζεται ο εναγόμενος σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή³ κι ούτε σε αναγνώριση περί του ότι υφίσταται ή δεν υφίσταται κάποια έννομη σχέση⁴. Με την εν λόγω αγωγή επιδιώκεται η επέμβαση της Πολιτείας, ώστε να διαγνωσθεί αυθεντικά διά μέσου της αρμόδιας προς τούτο δικαστικής εξουσίας⁵, η ισχύς ή η μη ισχύς της κρίσιμης έννομης σχέσης απέναντι στον εναγόμενο⁶ (ή στους πολλούς εναγομένους), ακριβώς επειδή αμφισβητείται ο αντίστοιχος ισχυρισμός του ενάγοντος.

Αντικείμενο της αναγνωριστικής αγωγής είναι κατά νόμο μόνον δικαιώματα και υποχρεώσεις που απορρέουν από συγκεκριμένο κανόνα δικαίου. Συνεπώς, μόνον το πόρισμα του νομικού συλλογισμού που καταλήγει στη διάγνωση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, μπορεί ν' αποτελέσει συννόμως αντικείμενο δικαστικής κρίσης (επομένως και περιεχόμενο του δεδικασμένου). Αντιθέτως, οι προτάσεις που οδηγούν στην συναγωγή του

¹ Ελλ-Δνη 2015/548.

² Ελλ-Δνη 56/2015 σελ. 559 επ.

³ **Ράμμος**, στην ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 127 ΕισΝΑΚ. **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. ΙΙ (έκδ. 1986) § 59 σελ. 131.

⁴ **Μητσόπουλος**, Αναγνωριστική αγωγή (έκδ. 1947) § 8 Ι 4 σελ. 171. **Πρωτονοτάριος**, Σχέσεις, ομοιότητες και διαφορές μεταξύ της αναγνωριστικής και της καταψηφιστικής αγωγής, στο σύγχρονο αστικό δικονομικό και ουσιαστικό δίκαιο και η πρακτική χρησιμότητα της πρώτη (Ελλ-Δνη 27 § Α, β' σελ. 432).

⁵ Βλ. τα άρθρα 26 § 3 και 87 § 1 του Συντάγματος, καθώς και το άρθρο 1 του ΚΠολΔ.

⁶ **Ράμμος**, στην ΕρμΑΚ, υπό το άρθρο 127 ΕισΝΑΚ, περιθ. αριθ. 4. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 70 § ΙΙΙ 3 σελ. 382. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, (3η έκδοση), § 5 (2.2.2.3.) σελ. 111. **Ο ίδιος**, Αντικείμενο αναγνωριστικής αγωγής, Δ. 19 σελ. 59. **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. ΙΙ (έκδ. 1986) § 59 σελ. 131. **Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (- Νίκας)** ΚΠολΔ Ι (έκδ. 2000) υπό το άρθρο 70 § 1 σελ. 152., ΕφΑθ 2534/1998, αδημ. στο νομικό τύπο.

πορίσματος αυτού (και συγκεκριμένως είτε η μείζων : η έννοια του εφαρμοστέου κανόνα δικαίου, είτε η ελάσσων : η διαπίστωση του πραγματικού) δεν συνιστούν μόνες τους παραδεκτό αντικείμενο της αναγνωριστικής αγωγής. Αποστολή του δικαστηρίου είναι αποκλειστικά η απαγγελία εννόμων συνεπειών. Η εκπλήρωση της αποστολής αυτής στο χώρο της αναγνωριστικής αγωγής επιβάλλει την ενασχόληση του δικαστηρίου αποκλειστικά με (αμφισβητούμενα εκατέρωθεν) δικαιώματα και υποχρεώσεις και όχι απλών στοιχείων που οδηγούν στη θεμελίωσή τους⁷. Αντιστοίχως, αντικείμενο του δεδικασμένου (και) επί αναγνωριστικής αγωγής αποτελεί η αξίωση του ενάγοντος (: η έννομη συνέπεια που είχε επικαλεσθεί με την αγωγή του), εν σχέσει με τον αντίστοιχο κανόνα δικαίου από τον οποίο πηγάζει η αξίωση αυτή και στον οποίο κατά την τελεσίδικη απόφαση θεμελιώνεται η αγωγή⁸.

II. Εννοιολογική οριοθέτηση του όρου «έννομη σχέση»´ έννομες συνέπειες ως προς την αντικειμενική οριοθέτηση του δεδικασμένου

Σχετικώς με το ζήτημα αυτό, έχουν υποστηριχθεί δύο απόψεις :

Κατά την πρώτη, είναι έννομη η βιοτική σχέση που ρυθμίζεται από το δίκαιο και συνδέει ένα πρόσωπο προς άλλο πρόσωπο ή

⁷ Από την πλουσιότατη συναφή νομολογία, βλ. χαρακτηριστικά τις αποφάσεις : ΑΠ 914/1997 Ελλ-Δνη 1999/590 και ΕΕΝ 1999/61. ΑΠ 4/1992 Ελλ-Δνη 34/65. ΑΠ 127/1990 Δ. 1992/125 και ΕΕΝ 1990/657. ΑΠ 364/1988 ΕΕΝ 1989/205 και ΝοΒ 1989/252. ΑΠ 1582/1979 Δ. 12/169. ΕφΑθ 5097/2002 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΑθ 431/2001 Ελλ-Δνη 42/1354. ΕφΘεσ 977/2000 Αρμ. 2000/822. ΕφΑθ 1087/1999 Ελλ-Δνη 1998/414. ΕφΑθ 9550/1998 Ελλ-Δνη 40/1101. ΕφΑθ 2871/1998 ΝοΒ 48/1137. ΠεντΕφΑθ 1089/1997. ΕφΛαρ 629,1996 Δ. 1997/2754. ΕφΘεσ 3102/1992 Ελλ-Δνη 35/637).

Από την δε συναφή βιβλιογραφία, βλ. Μητσόπουλο, Η αναγνωριστική αγωγή κατά το ελληνικόν δικονομικόν δίκαιον, (έκδ. 1947), § 7 σημ. 2 σελ. 124. Κεραμέα, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. II (έκδ. 1986) § 59 σελ. 133 επ. Μπέη, ΕρμΚΠολΔ, στην Εισαγωγή § 4 III 2 σελ. 26 και § 8 III 2 (γ) σελ. 65-66, καθώς και υπό το άρθρο 70 § III 3 σελ. 382 επ. Τον ίδιο, Αντικείμενο αναγνωριστικής αγωγής, Γνμδ. Δ. 19 σελ. 56 επ. Τον ίδιο, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 5 (2.2.2.3.) σελ. 111. Τον ίδιο, Μαθήματα Πολιτικής δικονομίας, Θεμελιακές έννοιες, (έκδ. 1984, § 4.2.1. σελ. 185 επ. Θεοδωράκη, Αντικειμενικά όρια του δεδικασμένου σε αντιδιαστολή με τα όρια του άρθρου 70 του ΚΠολΔ, Δ. 16,622 επ.

⁸ Μπέης, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § III 1 σελ. 1324. Ο ίδιος, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, (3η έκδοση), § 18 παρατηρ.3.2.4.1.2. σελ. 278. Μητσόπουλος/Κεραμέυς, Δεδικασμένο ή νομική αιτία το οριοθετεί αντικειμενικά. κλπ. Γνμδ, Ελλ-Δνη 24 § Α 4 σελ. 6-7. Απ. Γεωργιάδης, Η «συρροή αξιώσεων» επί συνδρομής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6 § IV 5 σελ. 59.

πράγμα⁹. Κατά την θεωρία αυτή, χαρακτηριστικό γνώρισμα της έννομης σχέσης είναι ότι από αυτήν πηγάζουν δικαιώματα. Αποτελεί συνεπώς το θεμέλιο, το έδαφος, από το οποίο βλαστάνουν δικαιώματα, ως λειτουργικές εκδηλώσεις της¹⁰. Άρα, κατά την άποψη αυτή, η σύμβαση, η αδικοπραξία αποτελούν έννομες σχέσεις κι όχι πραγματικά περιστατικά, εκφάνσεις της εμπειρικής πραγματικότητας. Ως έννομη λοιπόν σχέση νοούνται από κοινού, ως αδιάσπαστο σύνολο, τόσο το βιοτικό συμβάν, όσο και οι έννομες συνέπειές του. Γι' αυτό και, κατά τη θέση αυτή δημιουργείται δεδικασμένο, όχι μόνο για τη συγκεκριμένη έννομη συνέπεια που αποτέλεσε το αντικείμενο της δίκης, αλλά και για τα παραγωγικά γεγονότα της (τα πραγματικά περιστατικά), ως αναγκαία εννοιολογικά στοιχεία της¹¹. Συνεπώς, σε μεταγενέστερη δίκη μεταξύ των ίδιων διαδίκων δεν θα κριθεί εκ νέου το θεμέλιο του επιδίκου δικαιώματοςγεγονός, παρά μόνον το τελευταίο, εφόσον είναι διαφορετικό¹².

⁹ **Μπαλής**, ΓενΑ, § 22. **Σημαντήρας**, ΓενΑ (έκδ. 1980) περιθ. αριθ. 190. *Από την σχετική πάγια νομολογία, βλ.ενδεικτικώς τις* : ΑΠ 919/1975 ΝοΒ 24,255. ΑΠ 959/1972 ΝοΒ 21,475. ΑΠ 240/1971 ΝοΒ 19,750).

¹⁰ **Κονδύλης**, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔ, (έκδ. 1983) § 12 σημ. 33 σελ. 125.

¹¹ **Κονδύλης**, ανωτ. Βλ. και ΑΠ 1266/1977 ΝοΒ 26,1043. ΑΠ 631/1977 ΝοΒ 26,342. ΑΠ 690/1976 ΝοΒ 25,43. ΑΠ 374/1976 ΝοΒ 24,886. ΑΠ 162/1976 ΝοΒ 24,695. ΑΠ 1192/1974 ΝοΒ 23,730. Συνεπώς, σε μεταγενέστερη δίκη μεταξύ των ίδιων διαδίκων δεν θα κριθεί εκ νέου το θεμέλιο του επιδίκου δικαιώματοςγεγονός, παρά μόνον το τελευταίο, εφόσον είναι διαφορετικό (**Κονδύλης**, ανωτ. Βλ. και ΟλομΑΠ 967/1973 ΝοΒ 22/505. ΑΠ 1530/1980 ΝοΒ 30/872. ΑΠ 377/1979 ΝοΒ 27/1435. ΑΠ 615/1983 ΝοΒ 32/74. ΑΠ 1807/1983 ΝοΒ 33/1731. ΑΠ 211/1983 Ελλ-Δνη 24/650=ΝοΒ 31/1553. ΑΠ 1266/1977 ανωτ. ΕφΠειρ 432/1982 ΝοΒ 30/1098. ΕφΑθ 6691/1979 ΝοΒ 28/1172. ΕφΑθ 6497/1977 ΝοΒ 26/744. ΕφΑθ 5909/1976 ΝοΒ 25/400.

¹² **Κονδύλης**, ανωτ. Βλ. και ΟλομΑΠ 967/1973 ΝοΒ 22/505. ΑΠ 1530/1980 ΝοΒ 30/872. ΑΠ 377/1979 ΝοΒ 27/1435. ΑΠ 615/1983 ΝοΒ 32/74. ΑΠ 1807/1983 ΝοΒ 33/1731. ΑΠ 211/1983 Ελλ-Δνη 24/650=ΝοΒ 31/1553. ΑΠ 1266/1977 ανωτ. ΕφΠειρ 432/1982 ΝοΒ 30/1098. ΕφΑθ 66 (**Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή κατά το ελληνικόν οικονομικόν δίκαιον, (έκδ. 1947) § 5 ΙΙ 2 in finem, σελ. 98 και § 7 υποσημ. αριθ. 2 σελ. 124. **Ο ίδιος**, Ανακοπαί του εκ προσυμφώνου αγοραστού και κατόχου ακινήτου του πτωχού επί καταχρηστική ασκήσει υπό του συνδίκου της διά πλειστηριασμού επιστρεφόμενης εκποιήσεως, (Μελέτη, αφιερωθείσα από τον συγγραφέα στον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών και Ακαδημαϊκό Γεώργιο Μιχαηλίδη-Νουάρο) Ελλ-Δνη 25 § V σελ. 883. **Μιχελάκης**, Κανών δικαίου και δεδικασμένον, Ελλ-Δνη 25 § 1 σελ. 529. **Μπέης**, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Δ. 21 σελ. 3 επ. και ιδίως στην § 10.2 σελ. 31 επ. . **Ο ίδιος**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § 4 ΙΙ 2 σελ. 26 και υπό το άρθρο 322 § ΙΙ 1γ' σελ. 132. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, (3η έκδοση), § 1 παρατηρ. 3 σελ. 31 επ. και § 5 σελ. 105 επ. **Νίκας**, Το έννομο συμφέρον (1981), σελ. 111 υποσημ. αριθ. 53. **Ράμμος**, Στοιχεία ελληνικής πολιτικής δικονομίας, τ. 1ος, (έκδ. 1961) § 147 Β σελ. 432. **Κεραμεύς**, Ουσιαστικόν δεδικασμένον επί προδικαστικών ζητημάτων (έκδ. 1967), σελ. 199-200. **Σινανιώτης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό

Αντιθέτως, κατά τη δεύτερη από τις απόψεις, με τον όρο «έννομη σχέση» δεν θεωρείται το βιοτικό συμβάν, το γεγονός της εμπειρικής πραγματικότητας, παρά αποκλειστικώς την έννομη συνέπεια (ή το σύμπλεγμα των εννόμων συνεπειών) που προβλέπει

το άρθρο 324 § IV σελ. 126. **Μάγνης**, Η έννοια της έννομης σχέσης στο αστικό και στο δικονομικό δίκαιο, Δ. 13 Κεφ. Α' § 4 σελ. 8. **Γιακουμής**, Περί των «παρεμπιπτόντων ζητημάτων» και της επ' αυτών επεκτάσεως του δεδicasμένου, Δ. 4 § 2 III 9 σελ. 24. **Παναγόπουλος**, Σχόλιο, Δ. 13 σελ. 759. **Γεωργίου**, Δεδicasμένο - Έννομη σχέση - Προδικαστικό ζήτημα, Ελλ-Δνη 26,1103 επ. Από τη σχετική νομολογία, βλ. τις αποφάσεις : ΑΠ 1025/1993 Ελλ-Δνη 35/1565. ΑΠ 127/1990 ΔΕΝ 1991/277 = Δ. 1992/125 = ΕΕΝ 1990/657. ΑΠ 364/1988 ΕΕΝ 1989/205 = ΕΕργΔ 1989/1031= ΝοΒ 1989/252. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 26/363. ΕφΑθ 9550/1998 Ελλ-Δνη 40/1101. ΕφΑθ 2534/1998 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΝαυπλ 641/1995 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΛαρ 629/1996 Δ. 1997/3754. ΕφΠειρ 833/1989 Ελλ-Δνη 31/1491. ΕφΑθ 1515/1980 ΝοΒ 28/1539. ΠΠρΑθ (πλειοψ.) 7555/1985 αδημ. στο νομικό τύπο. ΠΠρΑθ 10473/1972 Δ. 3, 694 με σχόλιο **Μπέη**. ΜΠρΑθ 7374/1984 Ελλ-Δνη 26/1228. Επομένως, κατά την άποψη αυτή, το δεδicasμένο καλύπτει μόνον την κατάφαση ή την άρνηση της επίδικης έννομης συνέπειας. Δεδicasμένο, με άλλα λόγια, δημιουργεί μόνον η καταληκτική κρίση του δικαστηρίου, το συμπέρασμά του, το διατακτικό της απόφασής του. Όχι βέβαια μεμονωμένα, παρά σε σχέση κι εξάρτηση με ολόκληρο τον δικανικό συλλογισμό. Δεν δημιουργείται όμως δεδicasμένο και για τα παραγωγικά γεγονότα της επίδικης έννομης συνέπειας, επομένως και για την βιοτική σχέση που έχει παραγάγει την συνέπεια αυτή (**Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § 8 III 2 γ' σελ. 63 επ. και υπό το άρθρο 324 § III 3 σελ. 1320 επ. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 18 παρατηρ. 3.2.4. σελ. 276 επ. **Κονδύλης**, ανωτ. § 19 II 1 σελ. 235, όπου και παραπομπές σε συναφή νομολογία του Ακυρωτικού. ΕφΑθ 920/1984 Ελλ-Δνη 25/1192 με ενημερωτικό σημείωμα **Κυρ.Γεωργίου**. ΕφΑθ 7123/1975 Ελλ/Δνη 1977/45)91/1979 ΝοΒ 28/1172. ΕφΑθ 6497/1977 ΝοΒ 26/744. ΕφΑθ 5909/1976 ΝοΒ 25/400

ο εκάστοτε εφαρμοστέος κανόνας δικαίου (αξίωση/αξιώσεις)¹³. Κατά την άποψη αυτή, δεδικασμένο δημιουργείται **μόνον** ως προς την κριθείσα έννομη σχέση (ΚΠολΔ 322, 324), με άλλα λόγια **μόνον** ως προς την αξιούμενη από τον ενάγοντα έννομη συνέπεια¹⁴, η οποία - ως αντικείμενο της δίκης¹⁵ - ήχθη προς εκδίκαση ενώπιον του δικαστηρίου. Η δικαστική κατάφαση περί του ότι ισχύει η επίδικη έννομη συνέπεια, ως συμπέρασμα του οικείου δικανικού συλλογισμού, περιλαμβάνει και τον εφαρμοσθέντα κανόνα δικαίου

¹³ **Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή κατά το ελληνικόν δικονομικόν δίκαιον, (έκδ. 1947) § 5 III 2 in finem, σελ. 98 και § 7 υποσημ. αριθ. 2 σελ. 124. **Ο ίδιος**, Ανακοπαί του εκ προσυμφώνου αγοραστού και κατόχου ακινήτου του πτωχού επί καταχρηστική ασκήσει υπό του συνδίκου της διά πλειστηριασμού επιστευδομένης εκποίησης, (Μελέτη, αφιερωθείσα από τον συγγραφέα στον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών και Ακαδημαϊκό Γεώργιο Μιχαηλίδη-Νουάρο) Ελλ-Δνη 25 § V σελ. 883. **Μιχελάκης**, Κανών δικαίου και δεδικασμένον, Ελλ-Δνη 25 § 1 σελ. 529. **Μπέης**, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Δ. 21 σελ. 3 επ. και ιδίως στην § 10.2 σελ. 31 επ. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή § 4 III 2 σελ. 26 και υπό το άρθρο 322 § II 1γ' σελ. 132. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, (3η έκδοση), § 1 παρατηρ. 3 σελ. 31 επ. και § 5 σελ. 105 επ. **Νίκας**, Το έννομο συμφέρον (έκδ. 1981), σελ. 111 υποσημ. αριθ. 53. **Ράμμος**, Στοιχεία ελληνικής πολιτικής δικονομίας, τ. 1ος, (έκδ. 1961) § 147 Β σελ. 432. **Κεραμέυς**, Ουσιαστικόν δεδικασμένον επί προδικαστικών ζητημάτων (έκδ. 1967), σελ. 199-200. **Σινανιώτης**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § IV σελ. 126. **Μάγνης**, ανωτ. Κεφ. Α' § 4 σελ. 8. **Γιακουμής**, Περί των «παρεμπιπτόντων ζητημάτων» και της επ' αυτών επεκτάσεως του δεδικασμένου, Δ. 4 § 2 III 9 σελ. 24. **Παναγόπουλος**, Σχόλιο, Δ. 13 σελ. 759. **Γεωργίου**, Δεδικασμένο - Έννομη σχέση - Προδικαστικό ζήτημα, Ελλ-Δνη 26/1103 επ.

Από τη σχετική νομολογία, βλ. τις αποφάσεις : ΑΠ 9550/1998 Ελλ-Δνη 40/1101. ΑΠ 1025/1993 Ελλ-Δνη 35/1565. ΑΠ 127/1990 ΔΕΝ 1991/277 = Δ. 1992/125 = ΕΕΝ 1990/657. ΑΠ 364/1988 ΕΕΝ 1989/205 = ΕΕργΔ 1989/1031= ΝοΒ 1989/252. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 26/363. ΕφΑθ 9550/1998 Ελλ-Δνη 40/1101. ΕφΑθ 2534/1998 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΝαυπλ 641/1995 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΛαρ 629/1996 Δ. 1997/3754. ΕφΠειρ 833/1989 Ελλ-Δνη 31/1491. ΕφΑθ 1515/1980 ΝοΒ 28/1539. ΠΠρΑθ (πλειοψ.) 7555/1985 αδημ. στο νομικό τύπο. ΠΠρΑθ 10473/1972 Δ. 3/694 με σχόλιο **Μπέη**. ΜΠρΑθ 7374/1984 Ελλ-Δνη 26/1228.

¹⁴ ΑΠ 1025/1993 Ελλ-Δνη 35/1565. ΑΠ 683/1977 ΝοΒ 26,363. ΕφΑθ 9550/1998 Ελλ-Δνη 40/1101. ΕφΑθ 2534/1998 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΠειρ 833/1989 Ελλ-Δνη 31/1491. **Μητσόπουλος**, Η αναγνωριστική αγωγή κατά το ελληνικόν δικονομικόν δίκαιον, (έκδ. 1947) σελ. 96-97. **Ο ίδιος**, Ανακοπαί του εκ προσυμφώνου αγοραστού και κατόχου ακινήτου του πτωχού επί καταχρηστική ασκήσει υπό του συνδίκου της διά πλειστηριασμού επιστευδομένης εκποίησης, (Μελέτη, αφιερωθείσα από τον συγγραφέα στον Ομότιμο Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών και Ακαδημαϊκό Γεώργιο Μιχαηλίδη-Νουάρο) Ελλ-Δνη 25 § V σελ. 883.

¹⁵ **Μιχελάκης**, Κανών δικαίου και δεδικασμένον, Ελλ-Δνη 25 § 1 σελ. 529. **Μπέης**, Το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, Δ. 21 σελ. 3 επ. και ιδίως στην § 10.2 σελ. 31 επ. ΑΠ 127/1990 ΔΕΝ 1991/277 = Δ. 1992,125 = ΕΕΝ 1990/657. ΑΠ 364/1988 ΕΕΝ 1989/205 = ΕΕργΔ 1989/1031=ΝοΒ 1989/252. ΕφΝαυπλ 641/1995 αδημ. στο νομικό τύπο. ΕφΛαρ 629/1996 Δ. 1997/3754. ΕφΠειρ 833/1989 Ελλ-Δνη 31/1491.

και τη βιοτική σχέση που αποτελεί το πραγματικό του εν λόγω κανόνα και το μνησθέν συμπέρασμα¹⁶.

Κυριάκος Δ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

τ. Εφέτης

τ. Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω

(kgeor.blogspot.com)

ΜΠρΠατρ 1128/2014¹⁷

Ενημερωτικό σημείωμα¹⁸

1. Το δημόσιο (προς ικανοποίηση της αξιώσεώς του manu militari) δικαίωμα του τελεσιδίκως νικητή διαδικού

Αναγκαστική εκτέλεση είναι σύνολο κανόνων του δημοσίου (οικονομικού) δικαίου, οι οποίοι ρυθμίζουν τα όργανα, τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία της βίαιης ικανοποίησης των αξιώσεων¹⁹. Η Πολιτεία παρέχει στο νικητή διάδικο την έννομη

¹⁶ Βλ. **Μπέη**, ΕρμΚΠολΔ, υπό το άρθρο 324 § III 1 σελ. 1324. **Τον ίδιο**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, 3η έκδοση, § 18 (3.2.4.1.2.) σελ. 278. **Τον ίδιο**, Τα αντικειμενικά όρια του δεδicasμένου κατά το ελληνικό δίκαιο, Δ. 19, σελ. 710 επ. και ιδίως § 3 σελ. 716-717 και § § 7,8 σελ. 719 επ. **Μητσόπουλο/Κεραμέα**, Δεδicasμένο' η νομική αιτία το οριοθετεί αντικειμενικά κλπ, (Γνμδ.), Ελλ-Δνη 24 § Α (4) σελ. 6/7. **Απ. Γεωργιάδη**, Η «συρροή αξιώσεων» επί συρροής συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, Δ. 6 § IV 5 σελ. 59.

¹⁷ Ελλ-Δνη 2015/870.

¹⁸ Ελλ-Δνη 56/2015 σελ. 578 επ.

¹⁹ **Μπέης**, Μαθήματα Πολιτικής Δικονομίας, Αναγκαστική Εκτέλεση, (έκδ. 1984), § 1.1., σελ. 9. **Ο ίδιος**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 16 II 1, σελ. 108. **Φαλτσή**, Αναγκαστική Εκτέλεση, Γενικό μέρος (έκδ. 1998) § 7 περιθ. αριθ. 2 επ., σελ. 88 επ. **Μπρίνιας**, Αναγκαστική εκτέλεσις, (2^η έκδοση), § 1 (I), σελ. 9. **Σταματόπουλος**, Διαφορές του ΚΕΔΕ και δικαιοδοσία των Διοικητικών Δικαστηρίων, μετά το ν. 1406/83, Ερευνα 3 (έκδοση ΙΔΜΕ), § 2.2.3., σελ. 408/9. **Ο ίδιος**, Η δικαστική προστασία του τρίτου στην αναγκαστική εκτέλεση κατά την ΚΠολΔ 936, (έκδ. 1994), § 3 (2.2.), σελ. 37. Βλ. στο ίδιο βιβλίο και τη βιβλιογραφία που παρατίθεται στη σημ. 103 (σελ. 41/2).

Για τη γνώμη ότι η διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης είναι δικονομική κατάσταση, βλ. **Σταματόπουλο**, Η δικαστική προστασία του τρίτου στην αναγκαστική εκτέλεση κατά την ΚΠολΔ 936, σελ. 54 επ. και ιδίως σελ. 59 επ. Αντίθετα, κατά τη **Φαλτσή** [Αναγκαστική Εκτέλεση, Γενικό μέρος (έκδ. 1998) § 7 περιθ. αριθ. 4, σελ. 92 επ.], η αναγκαστική εκτέλεση συνιστά δικονομική έννομη σχέση.

δυνατότητα να ζητήσει τη συνδρομή υπαλλήλων της (Δικαστικό Επιμελητή και Υπάλληλο του Πλειστηριασμού), προς το σκοπό να επέλθει ικανοποίηση της αξίωσής του. Τα όργανα αυτά της αναγκαστικής εκτελέσεως είναι υποχρεωμένα να κινηθούν στα πλαίσια δεδομένων προϋποθέσεων και διαδικασιών, προς τον σκοπό να επιτευχθεί σύννομη πραγματοποίηση του διατακτικού της τελεσίδικης δικαστικής αποφάσεως, δια κρατικής επιβολής. Η έννομη σχέση της αναγκαστικής εκτελέσεως, είναι δημοσίου δικαίου και τριμερής. Ειδικότερα, εκδηλώνεται 1) μεταξύ του δανειστή και των οργάνων της εκτελέσεως, τα οποία ενεργούν ως όργανα δημόσιας εξουσίας, 2) μεταξύ του οφειλέτη και των εν λόγω οργάνων τα οποία ενεργούν υπό την προρρηθείσα ιδιότητα και 3) μεταξύ του δανειστή, αφενός και του οφειλέτη, αφετέρου. Η ανωτέρω σχέση απορρέει από τον εκτελεστό τίτλο κι όχι από το ουσιαστικό δίκαιο. **Ο δανειστής έχει δημόσια αξίωση απέναντι στην Πολιτεία, να λάβει αυτή, με τ' αρμόδια όργανά της, τα κατάλληλα μέτρα, προς ικανοποίηση της αξιώσεώς του.** Από το άλλο μέρος, ο οφειλέτης έχει δημοσίου δικαίου υποχρέωση ν' ανεχθεί την επέμβαση των αρμοδίων Πολιτειακών Οργάνων στην περιουσία του, με τελικό στόχο την πραγμάτωση της απαιτήσεως του αντιδίκου του. Πρόκειται για την (σαφώς διαστελλόμενη από την αναγκαστική εκτέλεση) έννοια της εκτελεστότητας, δηλ. την δημοσίου δικαίου έννομη συνέπεια δικαστικών αποφάσεων και εκτελεστών τίτλων²⁰⁻²¹.

²⁰ **Σταματόπουλος**, Η δικαστική προστασία του τρίτου, στην αναγκαστική εκτέλεση, § 3 (2.1.), σελ. 34-36. **Μπρίνιανς**, Αναγκαστική εκτέλεσις, (2^η έκδοση) § 1 IV, σελ. 11. **Αστ. Γεωργιάδης**, Εκτέλεσις και αναγνώρισις αλλοδαπών αποφάσεων, Αρμ. ΚΗ, § III, σελ. 601, όπου και παραπομπές. **Μπέης**, Μαθήματα ΠολΔ, Αναγκαστική Εκτέλεση, (έκδ. 1977), § 1, σελ. 7. **Ο ίδιος**, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγωγή, § 16 I 1, σελ. 105/6 και II 1, σελ. 108. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, (3η έκδ.), § 3.3.1., σελ. 283. **Ο ίδιος**, Θεμελιακές έννοιες, § 13.1.2., σελ. 334. **Κονδύλης**, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔ, (έκδ. 1983), § 14 III 1, σελ. 156 σημ. 41. **Δημητρίου**, Η δικαστική αναστολή της αναγκαστικής εκτελέσεως, (έκδ. 1993), § 2 III σελ. 40 υποσημ. αριθ. 20. **Φαλτσή**, Η αρχή της αναλογικότητας στην αναγκαστική εκτέλεση, Ελλ-Δνη 32, § III 1, σελ. 284/5. ΜΠρΑθ 14626/1989 Δ. 22/520, με σημ. **Καμενόπουλου** και **Σταματόπουλου**.

²¹ Επισημαίνεται πάντως η άποψη της νομολογίας, ότι η πραγματοποίηση της απαιτήσεως του δανειστή, με την αναγκαστική εκτέλεση του σχετικού εκτελεστού τίτλου, αποτελεί άσκηση του συστοίχου (πρώην επιδίκου) ουσιαστικού δικαιώματος (βλ. ΟλομΑΠ 448/1984 ΝοΒ 33/60. ΑΠ 431/1981 ΝοΒ 30/413 = Δ. 12/497 με σημ. **Κλαμαρή**. ΑΠ 110/1982 ΝοΒ 30/1258 και ΕΕΝ 50/38. ΑΠ 1314/1982 Ελλ-Δνη 24/413. ΑΠ 152/1989 Ελλ-Δνη 31/1424. ΑΠ 1096/1988 Ελλ-Δνη 31/70. ΕφΑθ 5061/1983 ΝοΒ 31/1389. ΕφΑθ 1286/1982 Ελλ-Δνη 24/1022 με σημ. **Μπλάτσιου**, όπου και παράθεση της σχετικής βιβλιογραφίας. ΕφΑθ 9891/1981 ΝοΒ 30/1479. ΕφΠειρ 1252/1987 Ελλ-Δνη

2. Το πρώην επίδικο ιδιωτικό δικαίωμα

Εξ άλλου, κατά τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσεως δεν υφίσταται, εξ ορισμού, πεδίο ενασχολήσεως ή (δικαστικής) κρίσης περί της ισχύος ή μη ιδιωτικού δικαιώματος. Το δικαίωμα αυτό έχει κριθεί κατά τη διαγνωστική δίκη, η δε αναγκαστική εκτέλεση έχει οργανική και λειτουργική αυτοτέλεια απέναντι στη διαγνωστική δίκη²². Πράγματι, με την έκδοση της (τελεσιδίκης ή αμετάκλητης) δικαστικής απόφασης επί του αντικειμένου της διαγνωστικής δίκης, δηλ. επί της επίδικης έννομης συνέπειας, περατώνεται η εξουσία του Δικαστηρίου προς επέμβαση στη σφαίρα των εννόμων αγαθών των διαδίκων. Εντεύθεν, υφίσταται δικαιοδοσία άλλων Πολιτειακών Οργάνων, προκειμένου να ουσιοποιηθεί ο εκτελεστός τίτλος, τον οποίο παρήγαγε η διαγνωστική δίκη. Κατά τη σχετική, επομένως, διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσεως του εκτελεστού τίτλου, δεν νοείται ενασχόληση του Δικαστηρίου με τη διαγνωσθείσα τελεσιδίκως αξίωση²³.

Συνεπώς, όπως ήδη λέχθηκε ανωτέρω, μετά από την τελεσιδικία της καταψηφιστικής δικαστικής αποφάσεως, αφενός λήγει η επιδικία, καθώς και η εκκρεμοδικία κι αφετέρου τίκτεται το (δημοσίου δικαίου) δικαίωμα του νικήσαντος διαδίκου, ενόσω ο εναχθείς δεν στέργει σε εκούσια συμμόρφωση στο διατακτικό της ανωτέρω αποφάσεως, να επιδιώξει την *manu militari* ικανοποίηση της αξιώσεώς του, η οποία έχει εξοπλισθεί με εκτελεστό τίτλο (: την τελεσιδίκη καταψηφιστική απόφαση – ΚΠολΔικ 904 § 2 περίπτ. α').

Τούτων ούτως εχόντων, παρέπεται ότι, σε περίπτωση κατά την οποία η άσκηση του μνησθέντος δημοσίου δικαιώματος του νικητή διαδίκου τελείται με καταχρηστικό τρόπο, η προσβολή του δεν θα γίνει κατά την ΑΚ 281, (ακριβώς επειδή αυτή ορά αποκλειστικώς αξιώσεις εκ του ιδιωτικού δικαίου και συνεπώς επί αξιώσεως δημοσίου δικαίου είναι εξ ορισμού ανεφάρμοστη²⁴), παρά

29/743. ΕφΑθ 22755/1980 ΝοΒ 30/934. ΕφΑθ 5040/ 1987 Ελλ-Δνη 29/1679. ΕφΑθ 5235/1985 Ελλ-Δνη 26/1349.

²² **Φαλτσή**, Η αρχή της αναλογικότητας στην αναγκαστική εκτέλεση, Ελλ-Δνη 32 § ΙΙΙ 2 σελ. 285 και ΙΙΙ 3 σελ. 285 επ. **Η ίδια**, Αναγκαστική Εκτέλεση, Γενικό μέρος (έκδ. 1998) § 7 περιθ. αριθ. 3, σελ. 90 επ. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔ, άρθρο 565, § 3.1., σελ. 2352 και άρθρο 682, § 2.4., σελ. 25. **Ο ίδιος**, Αι διαδικασίαι ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου, ΙΙ, § 4 (Ι, 1), σελ. 260 επ.

²³ Για το αντικείμενο της πολιτικής δίκης, βλ. **Μπέη**, Δ. 21, 3 επ. Βλ. και **Καλαβρό**, Το αντικείμενον της πολιτικής δίκης, (τ. Α', Β'). ΕφΝαυπλ 641/1995, αδημ.

²⁴ ΑΠ 909/1992 Ελλ-Δνη 35/1032. ΑΠ 224/1986 Ελλ-Δνη 27/1109. ΑΠ 13/1981 Δ. 12/289.

κατά την ΚΠολΔικ 116²⁵, με την άσκηση ακυρωτικής ανακοπής εκ του άρθρου 933 § 1 του ίδιου Κώδικα²⁶.

Τίθεται περαιτέρω το ζήτημα, εάν η διαδικαστική πράξη (και της αναγκαστικής εκτελέσεως) που ασκείται κατά τρόπο αντιβαίνοντα στο άρθρο 116 ΚΠολΔικ, είναι ή όχι ελαττωματική (άκυρη ή απαράδεκτη). Οι διατυπωθείσες σχετικώς γνώμες δίδονται : Κατά μία άποψη, η πράξη αυτή δεν είναι απαράδεκτη ούτε και άκυρη, διότι ο νόμος δεν θεσμοθετεί για την περίπτωση αυτή, ως γνήσια δικονομική κύρωση, το απαράδεκτο ή την ακυρότητά της, παρά μόνον ποινές τάξης (ΚΠολΔικ 205 αριθ. 2)²⁷. Κατά διαφορετική όμως γνώμη, η παράβαση του άρθρου 116 ΚΠολΔικ, προκαλεί δικονομικό απαράδεκτο της καταχρηστικώς ασκουμένης διαδικαστικής πράξης²⁸.

3. Η παραγραφή του δημοσίου δικαιώματος

Το δημόσιο αυτό δικαίωμα του ενάγοντος υπόκειται σε παραγραφή. Την παραγραφή του ορίζει ακριβώς η διάταξη του άρθρου 268 εδάφ. α' ΑΚ, ορίζοντας – προς άρση αμφιβολιών – ότι ο χρόνος της παραγραφής του δικαιώματος αυτού θα είναι εικοσαετής, έστω κι αν – κατά τους ορισμούς του ΑΚ ή άλλου νόμου που θεσμοθετεί την κριθείσα ιδιωτικού δικαίου αξίωση – ο χρόνος της παραγραφής της εν λόγω αξιώσεως είναι μικρότερος των είκοσι ετών²⁹.

Επομένως, είναι προφανές ότι, διά της διατάξεως αυτής του

²⁵ Το άρθρο αυτό επιβάλλει στους διαδίκους, κατά την άσκηση των διαδικαστικών πράξεων, αφενός να τηρούν τους κανόνες της καλής πίστης και των χρηστών ηθών κι αφετέρου να αποφεύγουν την κατάχρηση των δικονομικών δυνατοτήτων τους, δηλαδή να μην χρησιμοποιούν τα δικονομικά δικαιώματά τους για σκοπούς αντίθετους από εκείνους για τους οποίους θεσπίσθηκαν (ΟλομΑΠ 25/1990 Δ. 1990, 100) και, εκ τρίτου, να μην παραβαίνουν το καθήκον αληθείας.

²⁶ Βλ. **Φαλτσή**, Αναγκαστική Εκτέλεση, Γενικό μέρος (έκδ. 1998) § 7 περιθ. αριθ. 3, σελ. 92.

²⁷ ΑΠ 5/1998 Ελλ/Δνη 40/57 και 1098. ΕφΑθ 3782/2000, αδημ. ΕφΑθ 9618/1998, αδημ. ΕφΚρ 609/1994 Ελλ-Δνη 27/295. **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. ΙΙ (έκδ. 1986) § 70, σελ. 197-198.

²⁸ ΕφΑθ 5454/1986 Δ. 1987, 203. ΕφΑθ 4468/1992 Δ. 1993,31. ΕφΘεσ 772/1982 Αρμ. 1982/128. ΕφΑθ 4340/1988 Ελλ-Δνη 1990/377. **Μητσόπουλος**, Δ. 1980, σελ. 216-217. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 116, σελ. 612, 614 και 615. **Ποδηματά**, Ζητήματα εφαρμογής των άρθρων 933 και 936 ΚΠολΔικ, σελ. 71-73, όπου κι άλλες παραπομπές. **Δεληκωστόπουλος/Σινανιώτης**, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 117 σελ. 304. **Κλαμαρής**, Η καταχρηστική άσκησης δικαιώματος εν τω αστικώ δικονομικώ δικαίω, τ. ΙΙ σελ. 484, 495.

²⁹ Το ενδιαφέρον εν προκειμένω, συνίσταται στο ότι η διάταξη της ΑΚ 268, μολονότι ρυθμίζει παραγραφή δημοσίου δικαίου δικαιώματος, εν τούτοις είναι νομοτεχνικώς ενταγμένη στον Αστικό Κώδικα, ο οποίος εκ προορισμού ρυθμίζει μόνον αξιώσεις ιδιωτικού δικαίου.

ΑΚ, δεν επιμηκύνεται ο χρόνος παραγραφής της κριθείσας τελεσιδικώς αξιώσεως (και πώς θα ηδύνατο άλλως τε να γίνει λόγος περί αυτού, αφού μετά από την τελεσιδικία της αποφάσεως, δεν νοείται πλέον παραγραφή της ουσιαστικής αξιώσεως), παρά 1. καθιερώνεται ο χρόνος παραγραφής του ανωτέρω δημοσίου δικαιώματος του ενάγοντος και 2. ορίζεται ότι η παραγραφή αυτή αρχίζει από τον χρόνο κατά τον οποίο η απόφαση επί της αγωγής καθίσταται τελεσίδικη³⁰.

Σε αυτά και μόνον τα έννομα αποτελέσματα εξαντλείται η ρύθμιση της διατάξεως αυτής. Ουδέν πλέον, ουδέν ήττον. Υπό διαφορετική διατύπωση : εάν δεν υπήρχε στον Αστικό Κώδικα το άρθρο 268 εδάφ. α', δεν θα προβλεπόταν χρόνος παραγραφής του εν λόγω δημοσίου δικαιώματος του νικητή διαδίκου, μετά από την τελεσιδικία της αποφάσεως.

Ως συνέπεια των ανωτέρω : Η ρύθμιση της εν λόγω διατάξεως του ΑΚ, ως έχουσα και μόνον το διαληφθέν έννομο αποτέλεσμα, δεν επιφέρει εξ ορισμού ουδεμία απολύτως μεταβολή στη διαδρομή του χρόνου της παραγραφής της ουσιαστικής αξιώσεως μέχρι την τελεσιδικία. Επομένως, ο δικαιούχος της αξιώσεως είναι υποχρεωμένος να ασκήσει τη οικεία αγωγή του εντός του χρόνου της παραγραφής που ο νόμος προβλέπει για την αξίωσή του, προκειμένου να διακόψει τη διαδρομή της παραγραφής της (ΑΚ 261 εδάφ. α'), επιπροσθέτως δε να φροντίσει να μην διέλθει εν επιδικία ο χρόνος της παραγραφής, μέχρι την τελεσιδικία της απόφασης (ΑΚ 261 εδάφ. β')³¹. Υπό διαφορετική διατύπωση : η ΑΚ 268 εδάφ. α' προϋποθέτει (σιωπηρώς) πως η κριθείσα τελεσιδικώς αξίωση, στον χρόνο κατά τον οποίο επέρχεται η τελεσιδικία της οικείας δικαστικής αποφάσεως, δεν έχει ήδη υποκύψει στην παραγραφή που ο νόμος προβλέπει για την αξίωση αυτή, είτε εξ αρχής είτε κατά τη διάρκεια της επιδικίας' ακριβώς διότι η εν λόγω διάταξη του ΑΚ δεν έχει τεθεί για να καταστήσει μείζονα τον χρόνο

³⁰ Πρβλ. **Σημαντήρα**, ΓενΑ, τ. II (έκδ. 1980), περιθ. αριθ. 1073 σελ. 45, κατά τον οποίο : Ο χρόνος παραγραφής της αξιώσεως δεν σταματά με τη δημοσίευση της τελεσίδικης απόφασης, η οποία αναγνωρίζει και επιδικάζει στον ενάγοντα τη συγκεκριμένη αξίωση. Διότι, ναι μεν τότε λήγει η επιδικία (που είχε αρχίσει με την έγερση της συναφούς αγωγής), όμως η έλλειψη επιδικίας δεν αποτελεί κατά νόμο προϋπόθεση ώστε να μην αρχίσει νέα παραγραφή, αφότου επήλθε νόμιμος λόγος διακοπής της.

Βλ. επίσης και ΑΠ 96/1963 ΝοΒ 11/761. ΕφΑθ 1991/1977 Αρμ ΛΓ/730.

Βλ. επί του ζητήματος αυτού και **Ράμμο-Λιτζερόπουλο**, Γνμδ, στο ΝοΒ 9 σελ. 1073 επ.

³¹ Βλ. τις ΑΠ 1391/2007 (Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ), ΑΠ 983/2006 (Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ) και 1012/2004 (Α' δημοσίευση ΝΟΜΟΣ).

της παραγραφής της αξίωσης, παρά αποκλειστικώς (όπως ήδη εξετέθη) για να καθιερώσει εικοσαετή χρόνο παραγραφής του ανωτέρω δημοσίου δικαίου δικαιώματος του νικήσαντος διαδίκου. Και βέβαια, το τελευταίο αυτό δικαίωμα, που τίκτεται από και διά της τελεσιδικίας της αποφάσεως, αρχίζει να παραγράφεται από την επομένη της τελεσιδικίας της αποφάσεως, η οποία αναγνωρίζει και επιδικάζει την (ιδιωτικού δικαίου) αξίωση.

Κυριάκος Δ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

τ. Εφέτης

τ. Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω

(kgeor.blogspot.com)

ΑΠΟ Κυριάκο ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΓΙΑ ΤΟ 3^ο ΤΕΥΧΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛ-Δνης 56(2015)

ΠΠρΒόλου 44/2014

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

I. Διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας' έννοια κυρίας παρεμβάσεως' πότε στοιχειοθετείται ανυπόστατο και πότε απαράδεκτο της παρεμβάσεως' έννοια προδικασίας

II. Έννομες συνέπειες της παρεμβάσεως

Ι. Διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας' έννοια κυρίας παρεμβάσεως' τότε στοιχειοθετείται ανυπόστατο και τότε απαράδεκτο της παρεμβάσεως' έννοια προδικασίας

1. Στη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, ως κύρια παρέμβαση χαρακτηρίζεται η μορφή της αυτόβουλης συμμετοχής τρίτου σε εκκρεμούσα δίκη, κατά την οποία ο τρίτος υποβάλλει προς το δικαστήριο αυτοτελή αίτηση παροχής δικαστικής προστασίας, με το οποίο ζητεί να απορριφθεί το (εκκρεμές) κύριο αίτημα του αιτούντος³².

2. Κατά το άρθρο 752 § 1 ΚΠολΔικ, σε συνδυασμό με το άρθρο 747 § 1 του ίδιου Κώδικα, η παρέμβαση ασκείται είτε με δικόγραφο, (το οποίο κατατίθεται στη γραμματεία του ειρηνοδικείου, στο οποίο απευθύνεται) είτε προφορικώς, οπότε συντάσσεται σχετική έκθεση. Οι μορφές αυτές, με τις οποίες ασκείται κατά το νόμο η παρέμβαση στη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, συνιστούν συνθετικά στοιχεία αυτής, ως διαδικαστικής πράξης, υπό την έννοια ότι εάν δεν τηρηθούν, η παρέμβαση θα είναι ανυπόστατη³³.

3. Επισημαίνεται ότι η άσκηση της παρεμβάσεως με τους προδιαληφθέντες τρόπους **δεν συνιστά προδικασία αυτής**, ώστε η ελαττωματική άσκησή της να προκαλεί (ως επιτευκτική διαδικαστική πράξη) απαράδεκτο αυτής. Διότι, κατά την έννοια της ΚΠολΔικ 111, (η οποία θεσμοθετεί τη θεμελιώδη δικονομική αρχή της τηρήσεως προδικασίας), ως τοιαύτη **νοείται η γνωστοποίηση του αντικειμένου της δίκης στον αντίδικο, προκειμένου να αποφεύγεται ο αιφνιδιασμός του**³⁴. Η γνωστοποίηση αυτή, στα

³² **Αρβανιτάκης**, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, τ. ΙΙ υπό το άρθρο 752 § 3 σελ. 1494. ΕφΑθ 8214/2000 Ελλ-Δνη 43/841. ΕφΘεσ 915/1997 Ελλ-Δνη 1997/1859. ΕφΠειρ 1121/1995 Ελλ-Δνη 1997/1662.

³³ Βλ. σχετικώς, Ενημερωτικό Σημείωμά μου με τίτλο «*Ελαττωματική παρέμβαση ως διαδικαστική πράξη. Απαράδεκτο-Ανυπόστατο αυτής*», υπό την ΜΠρΑθ 5292/2014 Ελλ-Δνη 56, σελ. 201 επ., όπου και η συναφής βιβλιογραφία και νομολογία. Βλ. όμως **Μακρίδου**, Η αόριστη αγωγή και οι δυνατότητες θεραπείας της (έκδ. 2006) Πρώτο μέρος, § 2.Ι, σελ. 73 επ. και ιδίως σελ. 76-79, η οποία εμφανίζεται να θεωρεί πως η έλλειψη κάποιου από τα συνθετικά στοιχεία της αγωγής αποτελεί έλλειψη προδικασίας και συνεπώς προκαλεί απαράδεκτο (κι όχι ανυπόστατο) αυτής, ως διαδικαστικής πράξης.

³⁴ ΟλομΑΠ 33/1990 Ελλ-Δνη 32/56, Δ. 21/985. **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 111 § ΙΙΙ 1 σελ. 579. **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. ΙΙ (έκδ. 1986) § 68 σελ. 185-186. **Ράμμος**, Επιτομή αστικού δικονομικού δικαίου, (έκδ. 1975) § 41 σελ. 63. **Ο ίδιος**, Στοιχεία Ελληνικής ΠολΔ, τ. Α' (έκδ. 1961) § 100 σελ. 237.

πλαίσια της κύριας διαδικασίας, συντελείται με κοινοποίηση στον τελευταίο του οικείου δικογράφου, (εν προκειμένω αυτού της παρεμβάσεως), από μέρους εκείνου που ζητεί δικαστική προστασία (εν προκειμένω του παρεμβαίνοντος). Στη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, η γνωστοποίηση σε τρίτους της ασκηθείσας παρεμβάσεως, είναι απαραίτητη, μόνον στις περιπτώσεις του άρθρου 748 § 2 ΚΠολΔικ και συγκεκριμένως συντελείται με κοινοποίηση αντιγράφου αυτής στον αρμόδιο Εισαγγελέα (στις περιπτώσεις των άρθρων 782, 783, 784, 796, 797, 800, 801 ή εάν το διατάξει ο δικαστής της § 1. **Έλλειψη συνεπώς προδικασίας στοιχειοθετείται – κατά τη γνώμη μας - μόνον εάν δεν γίνουν οι αμέσως ανωτέρω κοινοποιήσεις/κλητεύσεις στα διαληφθέντα πρόσωπα κι όχι εάν δεν ασκηθεί η παρέμβαση εγγράφως ή προφορικώς** στην τελευταία περίπτωση προκαλείται αποκλειστικώς ανυπόστατο αυτής κι όχι απαράδεκτο.

4. Με την παράγραφο 3 του ως άνω άρθρου του ΚΠολΔικ, (με την οποία ο αιτών υποχρεούται – εφόσον το διατάξει ο ανωτέρω δικαστής – να κλητεύσει για να παραστεί στην δίκη κάθε τρίτον, που έχει έννομο συμφέρον να παραστεί σ' αυτήν), καθιερώνεται απαράδεκτο, εάν δεν κλητευθεί ο ανωτέρω τρίτος, αφού με τον τρόπο αυτόν πλήττεται το δημόσιο (εκ των άρθρων 20 § 1 του Συντάγματος και 110 § 2 ΚΠολΔικ) δικαίωμα του τρίτου προς ακρόαση των ισχυρισμών του.

5. Επομένως, και στις δύο από τις ανωτέρω περιπτώσεις της ΚΠολΔικ 748, τίκτεται απαράδεκτο, εάν παραβιασθεί είτε η δεύτερη είτε η τρίτη παράγραφος αυτής. Η διαφορά συνίσταται στο εξής : Στην πρώτη περίπτωση, (ήτοι αυτή της ΚΠολΔικ 748 § 2), το απαράδεκτο θα οδηγήσει σε απόρριψη αυτής ταύτης της αιτήσεως, κατ' εφαρμογή του άρθρου 111 σε συνδυασμό με το άρθρο 159 αριθ. 1 ΚΠολΔικ. Στην δεύτερη όμως περίπτωση, (ήτοι αυτή της ΚΠολΔικ 748 § 2), το απαράδεκτο θα οδηγήσει σε αναβολή της συζητήσεως της αιτήσεως, κατά τα άρθρα 110 § 2 σε συνδυασμό με το άρθρο 159 αριθ. 2 ΚΠολΔικ, (αφού η παραβίαση του δικαιώματος ακροάσεως του αντιδίκου συνιστά λόγο αναιρέσεως, κατά το άρθρο 559 αριθ. 6 και 14 ΚΠολΔικ), δεδομένου του ότι η παράλειψη της κλητεύσεως των τρίτων που διέταξε ο δικαστής, δεν δρα κατά του παραδεκτού αυτής ταύτης της αιτήσεως, ως επιτευκτικής διαδικαστικής

πράξεως, παρά κατά της διαδικαστικής πράξεως της συζητήσεως αυτής³⁵⁻³⁶.

II. Έννομες συνέπειες της παρεμβάσεως

A. Η ΚΠολΔικ 752, η οποία προβλέπει τα περί παρεμβάσεως στη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, δεν αναφέρει ποια είναι τα έννομα αποτελέσματα αυτής. Ως εκ τούτου, στο σημείο τούτο διαπιστώνεται (ακούσιο) κενό στο νόμο, το οποίο θα πρέπει να πληρωθεί με την ερμηνευτική μέθοδο της αναλογίας νόμου, (λόγω της ταυτότητας του θεσμού της παρεμβάσεως τόσο στην τακτική διαδικασία, όσο και στη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας) και συγκεκριμένως των άρθρων 79 έως και 85 ΚΠολΔικ, τα οποία εφαρμόζονται και στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων.

B. Τα έννομα αποτελέσματα από την άσκηση αφενός της κυρίας κι αφετέρου της πρόσθετης παρεμβάσεως, ποικίλλουν ανά είδος παρεμβάσεως.

Ειδικότερα,

B.1. Ως προς την κύρια παρέμβαση.

1.1. Κατά μία γνώμη, (η οποία είναι η κρατούσα), η κύρια παρέμβαση δεν ανοίγει νέα (παρεμπίπτουσα) δίκη, αλλά διευρύνει τα υποκειμενικά όρια της αρχικής έννομης σχέσης της δίκης. Τούτο σημαίνει ότι ο κυρίως παρεμβάς καθίσταται διάδικος της αρχικής δίκης³⁷.

1.2. Κατά διαφορετική γνώμη, διά της κυρίας παρεμβάσεως, ο παρεμβαίνων καθίσταται κύριος διάδικος και αντιδικεί προς αμφοτέρους τους αρχικούς διαδίκους και συνεπώς δεσμεύεται από το δεδικασμένο της αποφάσεως που θα εκδοθεί επί της κυρίας παρεμβάσεως³⁸· διάδικος στη δίκη επί της κυρίας αιτήσεως δεν καθίσταται. Κατά την εκδοχή αυτή, με την άσκηση της κύριας παρεμβάσεως,

³⁵ ΜΠρΑθ 4986/1981 Αρμ. ΛΕ/964.

³⁶ Πρβλ. **Γεωργίου**, Έρευνα κλήσεως ερημοδικούντος εναγομένου (Συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 271 ΚΠολΔικ), (Δ. 12/1981, σελ. 21 επ.

³⁷ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔικ, Εισαγωγή, § 10 (I, 1) σελ. 82-83 και υπό το άρθρο 79 § III 3 σελ. 429. **Ο ίδιος**, Νομική φύσις της κύριας παρέμβασης, Δ. 12 σελ. 174 επ. **Ο ίδιος**, Αι διαδικασίαι, § 1 σελ. 59. [Βλ. όμως **τον ίδιο**, στην «Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη», (έκδ. 1981), § 10, σελ. 176-177 και ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 271 § III 7 σελ. 1183]. **Βερβεσός**, Δ. 3 σελ. 21. **Ράμμος**, Περί κυρίας παρεμβάσεως, (έκδ. 1931), § 29 σελ. 167. **Ο ίδιος**, Επιτομή αστικού δικονομικού δικαίου, (έκδ. 1975), § 34 IV σελ. 56. **Ο ίδιος**, Εγχειρίδιον αστικού δικονομικού δικαίου, τ. I § 129 σελ. 296-297. **Μητσόπουλος**, Σχέσεις κυρίας παρεμβάσεως και κυρίας δίκης, ΝοΒ 1991 σελ. 332 επ. **Κουσουύλης**, Η κύρια παρέμβαση στην πολιτική δίκη, (έκδ. 1987), σελ. 311 επ.

³⁸ **Κονδύλης**, Το δεδικασμένον κατά τον ΚΠολΔικ, (έκδ. 1983), § 26 I, 6 σελ. 303.

αφενός μεν διευρύνονται τα υποκειμενικά όρια της αρχικής έννομης σχέσης δίκης, όμως η έννομη αυτή σχέση δεν καθίσταται πολυγωνική κι αφετέρου ανοίγεται νέα έννομη σχέση δίκης, σχετικά με το επίδικο δικαίωμα που επικαλείται ο κυρίως παρεμβαίνων³⁹.

B. 2.Ως προς την πρόσθετη παρέμβαση.

2.1. Κατά μία γνώμη, ο προσθέτως παρεμβαίνων προσλαμβάνει (και αυτός) την ιδιότητα του διαδίκου⁴⁰.

2.2. Κατά διαφορετική γνώμη, ο προσθέτως παρεμβαίνων κατ' αρχήν μετέχει μόνο στην εκκρεμή διαδικασία, δηλαδή νομιμοποιείται μόνον ως μη δικαιούχος ή μη υπόχρεως διάδικος να επιχειρεί τις κατ' ιδίαν διαδικαστικές πράξεις, προς το συμφέρον του διαδίκου, υπέρ του οποίου παρενέβη (ΚΠολΔικ 82), ενώ εξακολουθεί να παραμένει τρίτος στην έννομη σχέση της δίκης' δηλαδή, η ενέργεια της παρεμβάσεως αυτής, περιορίζεται μόνο στη σχέση του παρεμβαίνοντος και του υπέρ ου η παρέμβαση διαδίκου, ρυθμίζεται δε ειδικώς από την ΚΠολΔικ 84⁴¹. Κατ' εξαίρεση, μετέχει και στην εκκρεμή σχέση της δίκης (**α**) όταν, ανεξαρτήτως της προσθέτου παρεμβάσεως, θα δεσμεύεται από το εξ αυτής δεδικασμένο και (**β**) όταν υποκαθιστά τον υπέρ ου παρενέβη, ως κύριος διάδικος, ο δε υπέρ ου η παρέμβαση τίθεται εκτός δίκης (ΚΠολΔικ 85)⁴².

Κυριάκος Δ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

τ. Εφέτης

τ. Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω

³⁹ **Νίκας**, Πολιτική Δικονομία, τ. Ι (έκδ. 2003), § 28 περιθ. αριθ. 13-16 σελ. 374 επ. **Ο ίδιος**, Ο δικαστικός συμβιβασμός, (έκδ. 1984), σελ. 105-106. **Μπέης**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη», (έκδ. 1981), § 10, σελ. 176-177. **Ο ίδιος**, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 271 § ΙΙΙ 7 σελ. 1183.

⁴⁰ **Ράμμος**, Περί προσθέτου παρεμβάσεως, (έκδ. 1932), § 22 σελ. 121.

⁴¹ **Κονδύλης**, ανωτ. και § VI 1 σελ. 169-170.

⁴² **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔικ, υπό το άρθρο 80 § ΙΙΙ 2 σελ. 435-437. **Ο ίδιος**, Εισαγωγή στη δικονομική σκέψη, έκδ. 1981, § 10 σελ. 178-179. **Κεραμεύς**, Αστικό δικονομικό δίκαιο, τ. ΙΙ έκδ. 1986, § 103 σελ. 267 επ.

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

ΑΔΙΚΟΠΡΑΞΙΑ

(Παράνομη πράξη/παράλειψη-παράνομη ζημία) :

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ

INDEX

I. Το «παράνομο» και η «ζημία» στον κανόνα της ΑΚ 914

II. Η επέλευση της ζημίας ή το «παράνομο» αυτής είναι προϋπόθεση του «παράνομου» της πράξης ;

III IV. Περιπτώσεις παράνομης συμπεριφοράς. Το παράνομο της παραλείψεως

I. Το «παράνομο» και η «ζημία» στον κανόνα της ΑΚ 914

Η ΑΚ 914 ορίζει ότι όποιος ζημίωσε άλλον, παρανόμως και υπαιτίως, υποχρεούται να τον αποζημιώσει. Επομένως, το «παράνομο» είναι στοιχείο του πραγματικού του εν λόγω κανόνα δικαίου, το οποίο - ως negotium essentialium - απαιτείται να συντρέχει (ήτοι να αποδεικνύεται ως αληθές, κατά τη δίκη) προκειμένου να επέλθει κατά νόμο η έννομη συνέπεια του κανόνα αυτού, ήτοι η υποχρέωση του δράστη προς αποζημίωση του παθόντος.

Ετέθη συνεπώς το ζήτημα, σε τι έγκειται το «παράνομο» στον μνησθέντα κανόνα δικαίου.

Κατά μία γνώμη, η ΑΚ 914 αποτελεί ουσιαστικό κανόνα δικαίου, διότι καθιερώνει το γενικό καθήκον του «μη ζημιούν υπαιτίως έτερον». Κατά την άποψη αυτή, κάθε περιουσιακή ζημία που προκαλείται εις βάρος άλλου είναι εξ ορισμού παράνομη, ενόσω ο νόμος δεν παρέχει στον δράστη το σχετικό δικαίωμα⁴³.

Κατ' άλλη γνώμη, η επαγωγή ζημίας είναι πάντοτε απαγορευμένη από την έννομη τάξη, όταν είναι αποτέλεσμα υπαιτιότητας του δράστη έπομένως, κατά τη γνώμη αυτή, το εάν η ζημιογόνος πράξη δεν ερείδεται σε διάταξη νόμου, είναι πραγματικό

⁴³ Μιχαηλίδης-Νουάρος, ΑρχΙδΔικ 10, 160. Ζέπος, ΕνοχΔ (έκδ. 1965) Κεφ. η' - § 30 ΙΙΙ σελ. 731.

γεγονός αδιάφορο νομικώς, επειδή για την κατάφαση του παρανόμου, αρκεί να υφίσταται υπαίτια πράξη του δράστη⁴⁴.

Άλλη άποψη υποστηρίζει ότι παράνομη είναι η συμπεριφορά, που είναι ευθέως αντίθετη σε διάταξη νόμου, ο οποίος την απαγορεύει (παράνομη πράξη) ή την επιτάσσει (παράνομη παράλειψη). Κατά τη γνώμη αυτή, ο κανόνας της ΑΚ 914 δεν είναι ουσιαστικός, παρά «λευκός», υπό την έννοια ότι καθιερώνει μόνο την κύρωση (την αποζημιωτική ευθύνη), ενώ δεν ορίζει ποια πράξη είναι παράνομη⁴⁵· οπότε παρίσταται εξ αντικειμένου η ανάγκη να αναζητηθεί ο χαρακτηρισμός της πράξης του δράστη ως παράνομης ή μη, στο σύνολο της κείμενης νομοθεσίας, ελληνικής ή αλλοδαπής, κατά τον εκάστοτε εφαρμοστέο κανόνα δικαίου (ΑΚ 26)⁴⁵.

Τέταρτη γνώμη θεωρεί ότι, δεν απαιτείται η πράξη του δράστη να παραβιάζει συγκεκριμένο απαγορευτικό ή επιτακτικό κανόνα δικαίου⁴⁶· αρκεί να αποδοκιμάζεται από το θετικό δίκαιο και γενικώς από τους καθ' όλου σκοπούς του⁴⁶.

II. Η επέλευση της ζημίας ή το «παράνομο» αυτής είναι προϋπόθεση του «παρανόμου» της πράξης ;

Κατά μία γνώμη, αρκεί η πράξη να είναι παράνομη καθ' εαυτήν, ανεξάρτητα από το εάν επέφερε ή όχι ζημία του παθόντος. Βεβαίως, στη δεύτερη περίπτωση, δεν προκαλείται ενδιαφέρον του αστικού δικαίου, (αφού για εφαρμογή της ΑΚ 914 απαιτείται να υπάρχει και ζημία του θύματος της αδικοπραξίας), υπάρχει όμως περίπτωση να επισύρονται, λόγω του παρανόμου της πράξεως, ποινικές ή διοικητικές κυρώσεις ή να δίδεται στον παθόντα δικαίωμα άμυνας ή δικαίωμα να ζητήσει την παράλειψη ή την άρση της παράνομης συμπεριφοράς του δράστη⁴⁷.

Κατά διαφορετική γνώμη, για να είναι παράνομη η πράξη, απαιτείται να είναι παράνομη η ζημία του παθόντος, η οποία προκλήθηκε από την πράξη του δράστη και συνδέεται αιτιωδώς με τη ζημία. Δηλαδή το παράνομο της πράξης εξαρτάται από το παράνομο

⁴⁴ **Βαβούσκος**, Η παράλειψις ως ζημιογόνον γεγονός εις τα αδικήματα του αστικού δικαίου, (έκδ. 1954), σελ. 61, 84, 88 επ. **Ο ίδιος**, Σχόλιο στην ΕΕΝ 23 σελ. 254.

⁴⁵ **Μπαλής**, ΓενΑ § 171. **Λιτζερόπουλος**, Μαθήματα ΕνοχΔ, σελ. 241. **Καυκάς**, ΕνοχΔ, υπό το άρθρο 914 Β σελ. 623. **Μαντζούφας**, ΕνοχΔ, § 64 σημ. αριθ. 11. **Απ. Γεωργιάδης**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 914 περιθ. αριθ. 6 σελ. 697 και περιθ. αριθ. 20 σελ. 700.

⁴⁶ **Δεληγιάννης**, Το παράνομον ως στοιχείον της εννοίας του αστικού αδικήματος, ΑρχΙδΔικ 15 σελ. 153. **Ο ίδιος**, Σχόλιο, ΕΕΝ 23 σελ. 154. Η νομολογία του Ακυρωτικού στο ζήτημα αυτό είναι πάγια. Βλ. σχετικώς και όλως ενδεικτικώς τις αποφάσεις : ΟλομΑΠ 967/1973 ΝοΒ 22/505. ΑΠ 47/1996 Ελλ-Δνη 1996/1317, ΕΕΝ 1997/444 και ΝοΒ 1998/206. ΑΠ 1312/1997 ΑρχΝ 1998/484. ΑΠ 720/1997 Ελλ-Δνη 1999/347 και ΝοΒ 1998/635. ΑΠ 1600/2002 Ελλ-Δνη 2003/768. ΑΠ 1145/2003 ΕπΝαυτΔ 2003/432, Ελλ-Δνη 2004/458, ΔΕΕ 2004/1179, ΕΕμπΔ 2004/819 και ΧρονΙδΔικ 2004/55. ΑΠ 895/2004 ΔΕΕ 2005/298 και ΧρονΙδΔικ 2004/1009. ΑΠ 484/2006 ΝοΒ 54/1256. ΑΠ 963/2007 Α' δημοσίευση Νόμος. ΑΠ 405/2007 ΝοΒ 2007/1136 και Αρμ 2008/239. ΑΠ 1227/2007 Α' δημοσίευση Νόμος. ΑΠ 1731/2008 Α' δημοσίευση Νόμος. ΑΠ 1730/2008 Α' δημοσίευση Νόμος. ΑΠ 1711/2008 Α' δημοσίευση Νόμος. ΑΠ 1582/2008 Α' δημοσίευση Νόμος. ΑΠ 164/2008 Α' δημοσίευση Νόμος. ΑΠ 1494/2008 Α' δημοσίευση Νόμος. ΕφΑθ 3270/2012 ΝοΒ 61/400.

⁴⁷ **Δεληγιάννης/Κορνηλάκης**, ΕιδΕνοχΔ ΙΙΙ (έκδ. 1992), § 347 σελ. 133.

της ζημίας. Είναι δε παράνομη η ζημία, σε περίπτωση κατά την οποία έχει προσβληθεί δικαίωμα ή προστατευόμενο έννομο συμφέρον του παθόντος⁴⁸.

Κατά τρίτη τέλος γνώμη, για να θεωρηθεί παράνομη η πράξη, θα πρέπει να είναι παράνομη και αυτή και η ζημία⁴⁹.

III. Το παράνομο της παραλείψεως

Η παράλειψη ενεργείας είναι παράνομη όταν υπάρχει ειδική υποχρέωση για ενέργεια. Τοιαύτη υποχρέωση μπορεί να επιβάλλεται είτε από δικαιοπραξία είτε από το νόμο είτε από υποχρέωση ασφαλείας των συναλλαγών, που απορρέει από το γενικότερο πνεύμα της νομοθεσίας. Λόγου χάριν, όποιος διατηρεί ορισμένη πηγή κινδύνου, έχει υποχρέωση να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την αποτροπή ζημιών στα απόλυτα δικαιώματα τρίτων⁵⁰.

IV. Περιπτώσεις παράνομης συμπεριφοράς

Η πράξη είναι παράνομη, όταν αντίκειται σε επιτακτικούς ή απαγορευτικούς κανόνες δικαίου, γραπτούς ή άγραφους.

Η παράνομη πράξη στο δίκαιο της αποζημιώσεως εμφανίζεται με τις ακόλουθες μορφές : **(α)** Προσβολή νόμου που απονέμει δικαίωμα (προσβολή δικαιώματος), απόλυτο ή σχετικό (απόλυτη και σχετική παρανομία), **(β)** προσβολή νόμου ο οποίος αναγνωρίζει και προστατεύει το ατομικό συμφέρον του θύματος της αδικοπραξίας (προσβολή εννόμου συμφέροντος), **(γ)** παράβαση των κανόνων της κοινωνικής ηθικής, που εκφράζονται με τα επικρατούσα κοινωνικά ήθη και **(δ)** παράβαση των άγραφων κανόνων επιμελείας⁵¹.

Κυριάκος Δ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

τ. Εφέτης

τ. Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω

⁴⁸ **Δεληγιάννης**, ανωτ. **Φίλιος**, ΕνοχΔ Γενικό Μέρος (έκδ. 1987) § 40 Γ II σελ. 252. ΕφΑθ 4595/2006 ΔΕΕ 2007/2005. ΕφΑθ 9671/1998 Ελλ-Δνη 41/533.

⁴⁹ **Μπαλής**, ΓενΑ § 171.1 αριθ. 1. **Ζέπος**, ανωτ., Κεφ. η' - § 30 II σελ. 730. **Μιχαλάκης**, Περί της αδίκου διαδικαστικής πράξεως, (έκδ. 1944), σελ. 19 και 21. **Καυκάς**, ανωτ., σελ. 723. **Μαντζούφας**, ανωτ., § 64 II 2. **Λιτζερόπουλος**, ανωτ., § 241 σελ. 347 επ. **Διαμαντάκος**, Η άδικος προσβολή αλλοτρίου δικαιώματος επί πράγματος, ΕΕΝ 31 σελ. 611.

⁵⁰ **Φίλιος**, ανωτ., § 40 Γ III σελ. 252-253. **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., υπό το άρθρο 914 περιθ. αριθ. 27 επ. σελ. 701 επ. **Δεληγιάννης/Κορνηλάκης**, ανωτ., § 348δ, σελ. 149 επ. **Δεληγιάννης**, ανωτ., σελ. 183 επ. **Βαβούσκος**, ανωτ., σελ. 125 επ.

⁵¹ **Φίλιος**, ανωτ., § 40 Γ I σελ. 250. **Δεληγιάννης/Κορνηλάκης**, ΕιδΕνοχΔ III (έκδ. 1992), § § 348 επ. σελ. 138 επ. **Απ. Γεωργιάδης**, ανωτ., υπό το άρθρο 914 περιθ. αριθ. 31 επ., σελ. 702 επ. **Ζέπος**, ανωτ., Κεφ. η' - § 30 II 1 σελ. 729 επ.

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ⁵³

Ι. Εννοιολογική διάκριση μεταξύ αποσβέσεως και εξαλείψεως της προσημειώσεως

Η απόσβεση και της εξαλείψης της προσημειώσεως είναι τα μέσα με τα οποία επέρχεται η κατάργηση του εν λόγω ασφαλιστικού μέτρου. Εξ άλλου, η απόσβεση της προσημειώσεως διαστέλλεται εννοιολογικώς από την εξαλείψη αυτής. Συγκεκριμένως, απόσβεση της προσημειώσεως σημαίνει την αποδυνάμωση του ουσιαστικού (του ασφαλισθέντος με αυτήν) δικαιώματος, για τη διατήρηση της εγγραφής της⁵⁴. Από το άλλο μέρος, εξαλείψη της προσημειώσεως σημαίνει την πράξη του Υποθηκοφύλακα, με την οποία το ασφαλιστικό αυτό μέτρο διαγράφεται από το βιβλίο υποθηκών, στο οποίο είναι εγγεγραμμένο⁵⁵.

Συνεπώς, κατά στο δικαιοσύστημά μας, προκειμένου να παύσει υφισταμένη η προσημείωση στο νομικό κόσμο, δεν αρκεί ότι επήλθε αποσβεστικός λόγος της αξιώσεως που ασφαλίσθηκε με

⁵² Δημοσιεύθηκε στην Ελλ-Δνη 56/1147.

⁵³ Βλ. ειδικώς τη μελέτη μου «Απόσβεση και εξαλείψη προσημείωσης», Δ. 23/1992 σελ. 265 επ., Ελλ-Δνη 36/1995 σελ. 1009 επ., στο βιβλίο μου «Ασφαλιστικά μέτρα» τ. II (έκδ. 2004) σελ. 429 επ. και στο βιβλίο μου «Ασφαλιστικά μέτρα» (έκδ. 2015) σελ. 722 επ. Βλ. επίσης **Κατρά**, *Απόσβεση και εξαλείψη προσημείωσης*, στο «Σύστημα ασφαλιστικών μέτρων, αναγκαστικής εκτέλεσης, Διαταγών πληρωμής και απόδοσης», (έκδ. 2013), § 54 σελ. 321 επ.

⁵⁴ **Μπέης**, ΕρμΚΠολΔικ, Βιβλίο Πέμπτο, Γ' Κεφάλαιο, § 4.10.1., σελ. 334. **Κράνης**, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 706 § 9 σελ. 1387. **Αθανασόπουλος**, ΕμπρΔ τ. Β' (έκδ. 2001), υπό το άρθρο 1330 § 1 σελ. 1263-1264. **Φίλιος**, ΕμπρΔ, § 247. Α και § 248. Α. *Πρβλ.* **Μπαλή**, ΕμπρΔ, § 277. **Σπυριδάκη**, Το δίκαιο της εμπραγμάτου ασφαλείας, § 81 (1) σελ. 193. **Βοσινάκη**, στον ΑΚ των Γεωργιάδη/Σταθόπουλου, υπό το άρθρο 1317 περιθ. αριθ. 1. **Απ. Γεωργιάδη**, Εγχειρίδιο ΕμπρΔ, § 79 VII σελ. 51. **Παπαχρήστο**, ΕμπρΔ, υπό τα άρθρα 1317-1322, § 1(α) σελ. 689.

⁵⁵ **Μπέης**, ανωτ. **Βοσινάκης**, ανωτ., υπό το άρθρο 1330 περιθ. αριθ. 1, υπό το άρθρο 1317 περιθ. αριθ. 1 και υπό το άρθρο 1324 περιθ. αριθ. 1. **Κράνης**, στον ΚΠολΔικ των Κεραμέως/Κονδύλη/Νίκα, υπό το άρθρο 706 § 9 σελ. 1387. **Αθανασόπουλος**, ΕμπρΔ τ. Β' (έκδ. 2001), υπό το άρθρο 1330 § 1 σελ. 1263-1264. **Φίλιος**, ΕμπρΔ, § 247. Α και § 248. Α. *Πρβλ.* και **Απ. Γεωργιάδη**, ανωτ., § 79 VII σελ. 51-52. **Σπυριδάκη**, Το δίκαιο της εμπραγμάτου ασφαλείας, § 87 (1) σελ. 205. **Μπαλή**, ανωτ., § 286.

αυτή απαιτείται επί πλέον και εξάλειψη της (διαγραφή) της εγγραφής της από τα οικεία βιβλία⁵⁶.

II. Λόγοι αποσβέσεως της προσημείωσης

Σύμφωνα με την ΑΚ 1323, απόσβεση της προσημείωσης επέρχεται από τους λόγους που ισχύουν και για την απόσβεση της υποθήκης⁵⁷, καθώς και 1) με την ανάκληση της αποφάσεως που διέταξε την προσημείωση⁵⁸⁻⁵⁹ και 2) σε περίπτωση κατά την οποία, η προσημείωση δεν τράπηκε σε υποθήκη εντός αποσβεστικής προθεσμίας⁶⁰ ενενήντα (90) ημερών αφότου⁶¹ τελεσιδίκησε⁶² η απόφαση που επιδίκασε την (ασφαλισθείσα με την προσημείωση) απαίτηση.

III. Λόγοι εξαλείψεως της προσημείωσης

Σύμφωνα με την ΑΚ 1330, η προσημείωση εξαλείφεται 1) εφ' όσον προς τούτο συναινεί ο δανειστής ή συναίνεσή του αυτή παρέχεται όπως και για την εξάλειψη της υποθήκης⁶³, 2) εάν προσκομισθεί απόφαση, η οποία ανακαλεί εκείνη, που είχε διατάξει την εγγραφή

⁵⁶ Πρβλ. **Μπαλή**, ανωτ., § 277. **Απ. Γεωργιάδη**, ανωτ., § 79 VII 1 σελ. 51-52 και 3 σελ. 55. **Βοσινάκη**, ανωτ., υπό το άρθρο 1324 περιθ. αριθ. 1. **Σπυριδάκη**, ανωτ., § 87 (2) σελ. 205. **Τον ίδιο**, Τινά περί προσημείωσης υποθήκης, ΝοΒ 20 Β § 2 σελ. 716.

⁵⁷ Βλ. τις ΑΚ 1317, 1318, 1320 και 1321.

⁵⁸ Η ύπαρξη αποφάσεως που ανακαλεί την προσημείωση, καθιστά περιττή ειδική διάταξη στο διατακτικό της ή νέα απόφαση για την εξάλειψή της [**Μαργαρίτης**, ΕρμΚΠολΔικ, τ. II (έκδ. 2012), υπό το άρθρο 706 § 12 σελ. 230]. ΕφΑθ 929/1995 Ελλ-Δνη 1997/875. *Contra* ΜΠρΑθ 8861/1983 Ελλ-Δνη 1983/1294], διότι πλέον η εξάλειψη αποτελεί υποχρέωση του υποθηκοφύλακα (ΕφΑθ 929/1995 Ελλ-Δνη 38/875).

Η ανάκληση της αποφάσεως που διέταξε την εγγραφή προσημείωσης μπορεί να παραλειφθεί [μετά την τροπή σε υποθήκη είναι αδύνατη στην περίπτωση αυτή μπορεί να ζητηθεί η εξάλειψη της υποθήκης, κατά τις ΑΚ 1327-1328 (**Τζίφρας**, Ασφαλιστικά μέτρα, σελ. 150. ΜΠρΑθ 19987/1987 Ελλ-Δνη 1988/579] και να διαταχθεί απ' ευθείας η εξάλειψή της, όταν η προσημείωση έχει εξαλειφθεί για άλλον λόγο (λ.χ. κατ' άρθρο 693 § 2 ή με εξόφληση της απαιτήσεως) ή έχει εγγραφεί ακύρως [**Απ. Γεωργιάδης**, ΕμπρΔ τ. II (έκδ. 1993) § 89 περιθ. αριθ. 40 σελ. 188. **Κράνης**, ανωτ., υπό το άρθρο 706 § 9 σελ. 1387. **Αθανασόπουλος**, ανωτ., υπό το άρθρο 1323 § 2 σελ. 1255].

⁵⁹ Εάν η ανάκληση είναι μερική, τότε η προσημείωση διατηρείται ως προς το μη ανακληθέν μέρος (**Μπαλής**, ανωτ., § 297).

⁶⁰ ΑΠ 1858/1986 ΝοΒ 36/345, ΕΕΝ 1987/671.

⁶¹ Η προθεσμία αρχίζει από την επομένη ημέρα εκείνης κατά την οποία υπήρξε η τελεσιδικία (ΚΠολΔικ 144 § 1. **Αθανασόπουλος**, ανωτ., υπό το άρθρο 1323 § 1 σελ. 1225. ΕφΑθ 2792/1994 Αρμ. 49/161).

⁶² Για την έννοια της τελεσιδικίας επιδικάσεως της απαιτήσεως βλ. ΟλομΑΠ 6/1996 ΝοΒ 1997/205.

⁶³ Βλ. τις ΑΚ 1324 και 1325.

της ή απόφαση που διατάζει την εξάλειψή της και 3) εάν, αφότου τελεσιδίκησε η απόφαση που επιδίκασε την (ασφαλισθείσα) απαίτηση, παρήλθε χρονικό διάστημα ενενήντα (90) ημερών από την επομένη της τελεσιδικίας της⁶⁴, χωρίς η προσημείωση να τραπεί σε υποθήκη.

Εξ άλλου, κατά την ΑΚ 1328, το δικαστήριο διατάζει την εξάλειψη της προσημειώσεως, εάν η υποθήκη έχει αποσβεσθεί ή εάν η εγγραφή της είναι άκυρη. Απαιτείται η άσκηση τακτικής αγωγής, από οποιονδήποτε διαθέτει έννομο συμφέρον⁶⁵.

IV. Ειδικώς η εξάλειψη της προσημειώσεως λόγω συναινέσεως του δανειστή

Η προσημείωση εξαλείφεται (μεταξύ άλλων) και με συναίνεση του δανειστή. Η συναίνεση αυτή παρέχεται όπως και για την εξάλειψη της υποθήκης (ΑΚ 1330 αριθ. 1), δηλαδή με μονομερή σχετική συμβολαιογραφική δήλωσή του (ΑΚ 1325). Οπότε, ο υποθηκοφύλακας – επί τη αιτήσκει παντός έχοντος έννομο συμφέρον⁶⁶ - έχει ex lege υπηρεσιακό καθήκον να προβεί σε διαγραφή της προσημειώσεως από το βιβλίο υποθηκών, στο οποίο έχει εγγραφεί⁶⁷. Επομένως, αίτηση προς το δικαστήριο για να διατάξει αυτό την εξάλειψη της προσημειώσεως, στην οποία (εξάλειψη) συναινεί ο δανειστής, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη, λόγω ελλείψεως δικαιοδοσίας⁶⁸. Σε περίπτωση όμως, κατά την οποία ο δανειστής, μολονότι έχει αποσβεσθεί νομίμως η (ασφαλισμένη με την προσημείωση) απαίτησή του, ωστόσο αρνείται αδικαιολογήτως να παράσχει τη σχετική (συμβολαιογραφική) συναίνεσή του, τότε δημιουργείται διαφορά, η οποία αφορά τη νομιμότητα συνεχίσεως της προσημειώσεως, οπότε ανακύπτει η ανάγκη δικαστικής διαγνώσεως του εάν έχει ή όχι επέλθει αποσβεστικό της απαιτήσεως γεγονός (ΑΚ 1327, αναλόγως). Η

⁶⁴ ΚΠολΔικ 144 § 1. **Αθανασόπουλος**, ανωτ., υπό το άρθρο 1323 § 1 σελ. 1225. ΕφΑθ 2792/1994 Αρμ. 49/161.

⁶⁵ **Κατράς**, Αγωγές ΑΚ και Ενστάσεις, § 115β. Η.

⁶⁶ **Μαργαρίτης**, ανωτ., υπό το άρθρο 706 § 12 σελ. 230.

Ο υποθηκοφύλακας δεν έχει την εξουσία να προβεί αυτεπαγγέλτως στη διαγραφή της προσημειώσεως (**Σπυριδάκης**, ανωτ., § 88. **Αθανασόπουλος**, ανωτ., υπό το άρθρο 1330 § 1 σελ. 1263-1264).

⁶⁷ **Μπέης**, ανωτ., § 4.1.1., σελ. 335.

⁶⁸ **Τζίφρας**, Ασφαλιστικά μέτρα, σελ. 142. **Βοσινάκης**, ανωτ., υπό το άρθρο 1330 περιθ. αριθ. 2. ΠρΘεσ 278/1971 ΑρχΝομ 23/405. ΜΠρΞάνθης 176/1990, αδημ. στο νομικό τύπο.

διαφορά αυτή, μετά από υποβολή αιτήσεως προς εξάλειψη της προσημειώσεως, επιλύεται από το μονομελές πρωτοδικείο που διέταξε το εν λόγω ασφαλιστικό μέτρο, κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (ΚΠολΔικ 702)⁶⁹.

Κυριάκος Δ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

τ. Εφέτης

τ. Δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω

⁶⁹ **Μπέης**, ανωτ., υπό το άρθρο 702, § 4.1., σελ. 245. **Καμενόπουλος**, Σχόλιο, Δ. 8, σελ. 413 (υπό την § 3). ΠΠΡΑΘ 2468/1987 Ελλ-Δνη 31/1630. ΜΠρΞάνθης 176/1990, αδημ. στο νομικό τύπο.